

Kirje

16.6.2025

VN/2821/2024

VN/2821/2024-OKM-38

Jakelussa mainittu

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriöltä lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyvistä laeista. Lausuntonaan opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa seuraavaa.

Esitykseen sisältyvät ehdotukset koskien lapsen sijoittamista kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun (49 a §), sijoitukseen sisältyvien palvelujen sisällöstä (49 b §), päätöksenteosta (49 c §), henkilöstöstä (49 d §), sijoituksen toimeenpanosta (49 e §) ja sijoituksen aikaisista erityisistä rajoituksista (71 §).

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää perusteltuna sitä, että kuntouttavan suljetun laitospalvelun henkilöstön kelpoisuusvaatimuksena on soveltuva korkeakoulututkinto tai ammattikorkeakoulututkintoja edeltänyt opistoasteen ammatillinen tutkinto (uusi 49 d §). Säännös mahdollistaa monialaisen asiantuntemuksen hyödyntämisen vaativissa lastensuojelun tehtävissä.

Pätevyysvaatimuksien uudistamista koskevassa jatkotyössä on huomioitava, että mikäli ammattitaitovaatimuksista esim. vartijoiden osalta säädetään tarkasti, luodaan uusi säännelty ammatti. Säännellyllä ammatilla tarkoitetaan ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain (1384/2015, 3 §) mukaan ”virkaa tai tehtävää, jonka aloittamisen tai harjoittamisen edellytyksenä on, että henkilö täyttää lainsäädännössä asetetut ammattipätevyyttä koskevat yksityiskohtaiset vaatimukset”. Ammattia ei ole katsottu säännellyksi, jos kelpoisuusvaatimuksena on soveltuva korkeakoulututkinto tai muu tutkinto, sillä tällöin tutkinnon tuottaman kelpoisuuden tehtävään arvioi työnantaja.

Ennen kuin säädetään uusia tai muutetaan voimassa olevia säänneltyjen ammattien harjoittamisen aloittamista, niiden harjoittamista tai jotakin niiden harjoittamisen muotoa rajoitavia lakeja, asetuksia tai viranomaisen määräyksiä, jotka kuuluvat ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/36/EY soveltamisalaan, on sääntelyn valmistelusta vastaavan viranomaisen eli tässä sosiaali- ja terveysministeriön tehtävä sääntelyn oikeasuhtaisuutta koskeva ennakoarviointi, josta säädetään Valtioneuvoston asetuksessa ammatteja koskevan sääntelyn hyväksymistä edeltävästä suhteellisuusarvioinnista (376/2020). Säännellyn ammatin luominen edellyttää lisäksi sitä,

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 135 9335
+358 9 135 9335

kirjaamo.okm@gov.fi

että sosiaali- ja terveysministeriön olisi luotava menettelyt, joiden perusteella EU/ETA-maassa koulutuksen suorittaneen jäsenvaltion kansalaisen ammattipätevyys voidaan tunnustaa. Ammattipätevyyden tunnustamisesta sekä sitä koskevasta toimivallasta tulisi myös tässä yhteydessä säätää.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota siihen, että kuntouttavan suljetun laitospalvelun vartijoilta edellyttäisiin esityksen mukaan vaativampaa koulutusta (kokonaan suoritettu ammatillinen tutkinto) verrattuna vartijoihin, joiden kelpoisuusvaatimuksista säädetään yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1185/2015), ja joilta edellytetään tutkinnon osien suorittamista (koulutuksen laajuus 120 tuntia).

Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää, että jatkotyössä olisi hyvä arvioida vielä tarkemmin sitä, onko kuntouttavan suljetun laitospalvelun vartiointitehtäviä varten tarpeellista säätää muista vartiointitehtävistä poikkeavaa uutta kelpoisuusvaatimusta ja luoda näin uutta säänneltyä ammattia.

Mikäli kuntouttavan suljetun laitospalvelun vartijoiden koulutusvaatimuksista on tarpeen säätää muista vartiointitehtävistä poikkeavalla tavalla, kelpoisuusvaatimus voidaan asettaa myös siten, että koulutusvaatimuksena on soveltuva ammatillinen tutkinto tai korkeakoulututkinto. Tällöin työnantaja arvioi koulutuksen soveltuvuuden. Ammattia ei ole katsottu säännellyksi, jos kelpoisuusvaatimuksena on soveltuva korkeakoulututkinto tai muu soveltuva tutkinto. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden merkitys tämän tehtävän työvoimatarpeen täyttäjänä on todennäköisesti vähäinen, eikä niihin välttämättä sisälly, poliisikoulutusta lukuunottamatta, voimankäytön koulutusta.

Ehdotuksen mukaan turvallisuuden varmistamiseksi henkilökuntaan voi hoito- ja kasvatushenkilöstön lisäksi kuulua vartijoita, joilla on turvallisuusalan perustutkinto tai ammattitutkinto ja jotka toimivat virkasuhteessa palveluntuottajana. Palveluntuottajan tulee perehdyttää vartija lastensuojelulain 11 luvun mukaisiin rajoituksiin ja väkivaltaa käyttävän lapsen kohtaamiseen. Vartija ei voi toimia lapsen hoito- ja kasvatustehtävissä eikä käyttää 11 luvun mukaisia rajoituksia. Sen lisäksi, mitä tässä momentissa säädetään vartijan toimivallasta, toimivallasta säädetään yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) 2 luvussa.

Koska pykälässä säädettäisiin tarkemmin siitä, minkä alan tutkinto vartijalla tulisi olla, luotaisiin täten uusi säännelty ammatti, kuntouttavan suljetun laitospalvelun vartija. Ammatinharjoittamisen edellyttämät koulutusvaatimukset ja toimivalta vaikuttaisi olevan erilaiset, kuin vartijan ammatissa, joka on sisäministeriön hallinnonalalla säännelty ammatti ja josta säädetään lailla yksityisistä turvallisuuspalveluista (1085/2015). Hallituksen esityksen mukaan kuntouttavan suljetun laitospalvelun vartijat saisivat ottaa esineitä pois ja tehdä turvatarkastuksia ainoastaan ulkopuolisille henkilöille.

Jatkotyössä tulisi varmistaa, että näiden ammattien nimet, koulutusvaatimukset ja ammattien sisällöt sekä erityisesti toimivaltoja koskevat erot, ovat selkeitä. Hallituksen esityksessä tulisi vielä tarkentaa kuntouttavan suljetun laitospalvelun vartijan ammatin harjoittamisen suhdetta lakiin yksityistä turvallisuuspalveluista, esim. edellyttääkö kuntouttavan suljetun laitospalvelun vartijan ammatinharjoittaminen ko. laissa edellytettyä lupaa. Esityksen mukaan sen lisäksi, mitä tässä 49 d §:n 3 momentissa säädetään vartijan toimivallasta, toimivallasta säädetään yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) 2 luvussa. Luvussa 2 säädetään laajasti vartioimisliiketoiminnasta ja se sisältää mm. säännökset vartijan kiinniotto-oikeudesta ja oikeudesta turvallisuustarkastukseen, voimankäyttövälineistä ja koiran mukana pitämisestä, mutta myös mm. vartijan asusta, tapahtumailmoituksesta ja luvanvaraisuudesta. Esitystä olisi syytä tarkentaa sen suhteen, mitä 2 luvun pykälä on tarkoitus soveltaa.

b) Miten arvioitte henkilöstölle asetettujen vaatimusten riittävyyttä?

Ks. Edellinen vastaus.

Vapaamuotoiset huomiot koko esityksestä.

Esityksen sivulla 49 todetaan: *Palveluun sijoitettavat lapset olisivat oppivelvollisuusikäisiä, joten erityinen painoarvo tulee antaa opetuksen järjestämiselle.* Opetus- ja kulttuuriministeriön (jälj. OKM) mukaan esityksessä oppivelvollisuusikäisten opetuksen ja koulutuksen järjestämistä käsitellään kuitenkin varsin yleisellä tasolla eikä siinä ole kaikilta osin huomioitu esimerkiksi perusopetuslain säädöksiä tai opetuksen järjestäjien velvollisuuksia, mikä johtuu esityksen kiireellisestä valmisteluajataulusta. OKM on ollut mukana esityksen perusvalmistelussa, mutta sen esiintuomia näkökulmia ei ole kaikilta osin huomioitu esitysluonnoksessa.

Hallituksen esityksen sivulla 48 todetaan: *Koska kyse on hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvasta lastensuojelupalvelusta, ne voisivat tuottaa palvelua omana tuotantona ilman, että tästä erikseen säädetään.* OKM toteaa, että hyvinvointialueet eivät voi järjestää perusopetusta tai TUVA-koulutusta. Esitys ei sisällä arvioita siitä, kuinka jonkin hyvinvointialueen tuottamassa suljetussa laitospalvelussa olevien lasten opetus tai koulutus järjestettäisiin, millä opetuksen järjestäjällä olisi velvollisuus sitä järjestää eikä opetuksen järjestämisestä arvioida syntyvän kustannusvaikutuksia, mitä OKM pitää epäselvänä ja ongelmallisenä.

Esityksen kohdassa 4.2. pääasialliset vaikutuksissa todetaan, että *esitetty lainsäädäntö kohdistuu keskeisesti oppivelvollisuusikäisiin lapsiin. Oppimisen ja koulunkäynnin tukea perusopetuksessa sekä lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa koskevat muutokset tulevat voimaan 1.8.2026.* OKM korjaa, että oppimisen tuen muutokset tulevat voimaan esi- ja perusopetuksessa pääsääntöisesti 1.8.2025, lukiokoulutuksessa 1.8.2025 ja ammatillisessa koulutuksessa 1.8.2026.

Taloudellisissa vaikutuksissa todetaan, että opetuksen ja terveydenhuollon erityisjärjestelyistä **suljetussa yksikössä** syntyy todennäköisesti lisäkustannuksia, mutta niitä on etukäteen vaikea arvioida ja ne voivat vaihdella lapsikohtaisesti. Kustannusvaikutukset kohdistuvat usealle hallinnonalalle ja ehdotetut säännösmuutokset osin lisäävät ja osin vähentävät kustannuksia. Esityksen sivulla 54 todetaan kuntien kustannusten osalta, että suljettuun laitospalveluun sijoittuvat lapset olisivat myös ilman suljettua laitospalvelua joka tapauksessa sijoitettuna lastensuojelun sijaishuoltoon ja tarvitsisivat siellä saatavassa opetuksessa vaativaa moniammatillista tukea.

OKM:n arvion mukaan uuteen suljettuun laitospalveluun saatetaan kuitenkin tavoittaa sellaisia lapsia ja nuoria, jotka eivät aikaisemmin ole olleet palveluiden piirissä. OKM katsoo, että **opetuksen kustannukset** eivät vähene, sillä lainsäädäntöä muutetaan juuri siksi, että ko. moniammatillista tukea tarvitsevat lapset ja nuoret eivät nykyisen lainsäädännön mukaisen lastensuojelun asiakkaina välttämättä täysimääräisesti pääse osallistumaan opetukseen, koulutukseen tai myöskään tarvitsemiensa terveydenhuollon palvelujen piiriin. Lisäksi ko. lasten palvelutarpeet ovat niin vaativat, että lastensuojelun ja opetuksen edellyttämät kustannukset ovat merkittävästi korkeampia kuin nykytilanteessa. Kuten esityksessä myöhemmin todetaan, palvelu asettaa erityisiä vaatimuksia paitsi palvelun sisällölle, myös henkilökunnan osaamiselle ja toimitiloille, jotta palvelu olisi vaikuttava ja turvallinen sekä lapsille että henkilökunnalle. Kustannusvaikutusten arvioissa ei kuitenkaan ole myöskään huomioitu riittävällä tarkkuudella opetuksen järjestämisen kustannuksia, joita syntyy siitä, että suljetussa laitospalvelussa arvioidaan olevan 2–3 lasta asuinyksikössä. OKM katsoo, että myös opetuksen järjestämisen kustannukset kasvavat, kun opetusta järjestetään tavallista pienryhmää pienemmälle oppilasmäärälle, mikä tulisi ottaa huomioon kustannusvaikutuksia arvioitaessa.

Esitys sisältää myös esityksen uusista ns. **hybridiyksiköistä**. Kuntien lisääntyviä kustannuksia opetuksen järjestämisestä erillisessä yksikössä tai pienryhmässä johtuen ei esityksessä ole huomioitu myöskään hybridi-yksiköiden osalta. Edellä suljetun laitospalvelun

palvelun kohdalla esitetyistä arvioista johtuen OKM pitää esityksen kustannusvaikutusten arviointia opetuksen järjestämiseen liittyvien kustannusten osalta puutteellisina myös hybridyksiköiden kohdalla.

Esityksen s. 90 mukaan lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen turvattaisiin pääasiassa laitoksessa toteutuvana opetuksena, mutta sitä voitaisiin toteuttaa myös tarvittaessa esimerkiksi **etäyhteyksin**. OKM toteaa, että tämä osuus esityksestä on epäselvä. Perusopetusta oppivelvollisuusikäisille lapsille ei voida lähtökohtaisesti järjestää etäopetuksena. Etäyhteyksien hyödyntäminen opetuksessa on sen sijaan sallittua, mutta opetuksen on täytettävä lähiopetuksen kriteerit, eli opetustilassa on oltava kelpoisuusehdot täyttävä opettaja. OKM tuo esiin, että etäyhteyksiä hyödyntävä opetus ei välttämättä myöskään sovellu suljetussa laitoksessa tai hybridyksikössä olevan lapsen tarpeisiin. Etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta tulee OKM:n näkemyksen mukaan hyödyntää esitetyissä laitoksissa ja yksiköissä hyvin rajatuissa tilanteissa.

Pykälän 49 d perusteluissa todetaan, että sosiaali- ja terveysalan koulutuksen lisäksi henkilöstöllä tulisi olla myös suljetun laitospalvelun toiminnan luonteen edellyttämä **turvallisuusosaaminen**, erityistä osaamista väkivaltaiseen käytökseen puuttumisessa, väkivaltatilanteiden turvallisessa hallinnassa sekä väkivallan ja väkivaltatilanteiden käsittelyssä lasten kanssa sekä rajoitusten turvalliseen käyttöön. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan säädettäväksi siitä, että laitoksen henkilökuntaan voisi kuulua virkasuhteessa työskenteleviä turvallisuusalan perustutkinnon tai ammattitutkinnon suorittaneita henkilöitä, jotka on perehdytetty lastensuojelun rajoitustoimenpiteiden käyttöön ja väkivaltaisesti käyttäytyvän lapsen kohtamiseen. OKM katsoo, että turvallisuusalan ammattilaiset voivat olla ammatillisen koulutuksen tai korkeakoulutuksen suorittaneita turvallisuusalan ammattilaisia, joten heitä ei ole tarkoituksenmukaista rajata vain ammatillisen koulutuksen perustutkinnon tai ammattitutkinnon suorittaneisiin.

Kansliapäällikkö

Eeva-Riitta Pirhonen

Neuvotteleva virkamies

Merja Niemi

Jakelu

STM Sosiaali- ja terveysministeriö

VN/2821/2024-OKM-38

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: